

ХАРКІВ У ДНІ ПОВАЛЕННЯ ЦАРАТУ

(За матеріалами Харківського Історичного Архіву).

Звістка про повалення російського самодержавства, блискавкою облетівши Україну, знайшла жвавий відгомін у Харкові. У нашому місті губернська влада намагалася протриматися ще хоч кілька днів, затримуючи газети, телеграми, листи і всякі офіційні звістки з Петрограду.

Проте всі ці заходи були марними.

Опізді в поведінку, 12 березня, «невідомі особи» — сповістали поліцейські агенти, — розповсюджували в робітничих районах сатирично надруковані відеозні, в яких закликали вийти на вулицю, підтримати повсталих петроградців».

У цей же день, довідавшись про революцію в столиці, заворушилася харківська монархічна й демократична інтелігенція. У редакції «Южного Краю» відбулася екстрена «приватна нарада групи громадських діячів», де було вирішено «приступити до формування нового органу влади». Договорились про утворення Громадського Комітету. Він був організований увечері 13 березня на «приватній» нараді думських гласних.

14 березня на вулицях громадились тисячі харків'ян. Газет не було. «Южный Край» мав вийти лише надвечір. Люди не хотіли чекати, вони вимагали докладної інформації про події в столиці. Названих чиновників редакції «Южного Краю» примусили з балкона прочитати телеграми з Петрограду, Москви та Києва.

15 березня припинилася робота харківських підприємств і установ. Всюди збиралися велелюди бурхливих мітингів. У думській залі засідав Міський Громадський Комітет. Харків'яни оточили Міську Думу, вимагаючи оголосити, з якою метою він утворився. 15 березня виникла ще одна «влада»: з'явився разом із харківськими більшовицькими заснували «Совет рабочих і солдатских депутатов» і, прикриваючись демократичними гаслами, почали й собі прокраватися до влади...

Аж на восьмий день Лютневої революції,

19 березня, у Києві, Харкові й інших містах України одержали телеграфне розпорядження Тимчасового Уряду про усунення губернаторів і віцегубернаторів, про розпуск «губернських правлень» і ліквідацію «охранных отделений», жандармських управлень та поліції.

Керівники харківського Міського Громадського Комітету, щоб добути будь-яке довіря мас, змушені були після таємної наради заарештувати віцегубернатора Астаф'єва, коменданта міста полковника Горбаньова, начальника гарнізону генерала Темнікова та інших парських сатрапів і відпровадити їх до... приміщення Міського Громадського Комітету.

Так «лицюю владою» в Харкові проголосив себе Міський Громадський Комітет. Жиди й комунисти, що орудували в совєті, негайно пішли на змов'яз з монархістами й демократами з Громадського Комітету.

Тим часом до Харкова налізли звістки про початок Української Революції, про утворення в Києві Центральної Ради, яка стала в центрі політичного життя на Україні.

Почалась нарада, мітинги й маніфестації українського громадянства в Харкові. Студенти-українці Університету, Технологічного і Ветеринарного інститутів, українська гімназіальна мова 20—25 березня влаштували ряд бурхливих сходів. Українська інтелігенція й робітництво також раз-у-раз збиралися на мітинги.

Особливе піднесення охопило всіх харківських українців, коли в п'ятницю, 23 березня, була одержана перша відеозні Української Центральної Ради «До українського народу» — цей історичний записок про вислання до Києва депутатів, про створення на місцях адміністративних і культурно-освітніх українських установ, про збирання коштів за «Національний фонд».

Неділя, 25 березня ознаменувалася в Харкові першою грандіозною загальною маніфестацією українського громадянства. Під жовто-блакитними прапорами, несучи погрієти

Т. Г. Шевченка та голови Української Центральної Ради проф. М. С. Грушевського, співаючи гімн «Ще не вмерла Україна», демонстрували харків'яни-українці до пізнього вечора.

Другу масову демонстрацію з бурхливими мітингами в четвер, 29 березня, влаштував створений українськими політичними групами Український Комітет, який керував національним рухом в Харкові і поширив свою діяльність на всю Лівобережну Україну. На вілних мітингах були обрали депутати від Харкова на Перше Всеукраїнське Національне Віче в Києві, призначене Центральною Радою на 1 квітня.

Так пройшли в Харкові дні повалення російського царату. У Харкові, як і по всій Україні, в ті дні були утворені місцеві органи Української Центральної Ради та російського Тимчасового Уряду, між якими почалася гостра боротьба за владу.

Єдиним захисником інтересів українського народу була лише Центральна Рада з підпорядкованими їй місцевими установами. Головну боротьбу за волю України довелося витримати не стільки з Тимчасовим Урядом, скільки з «революційною демократією» у себе вдома, тобто з жидівськими та російськими «революційними» установами і організаціями, з різними ганебною пам'яті «совєтами», «комітетами» «комісаріатами», які завзято боролися проти Української Революції.

Проте, український національний рух той, як і наступними роками, виявився занадто слабким для того, щоб з успіхом боротися проти жоскості рабства, яке тривало вже століття. Настали жалкі роки жидівсько-більшовицького панування. І тільки переможе ле пішечке військо прогнало страшну мару і забезпечує Україні масивне майбутнє.

Доцент ЄВ. ОДРИНА.

«НОВА УКРАЇНА», ч. 66 (83).
Вівторок, 31 березня 1942 р.